

viure a l'empordà

Quan tenia disset anys, m'agradava d'anar a Calella de Palafrugell. La festa major del meu poble és el 20 de juliol, Santa Margarida. Hi havia sardanes a plaça i balls en els dos grans casinos: el Fraternal, que fou fundat pel senyor Genís per combatre el federalisme de Pi i Margall i per enlairar la figura del senyor Salmeron, republicà-monarquitzant de (Cánovas del Castille, ja assassinat) i el Círcol Mercantil, que era el Casino dels Senyors. El pimargallisme federal era vagament alludí en el Centre Obrer, però era tan pobre que no hi anava ningú. L'assistència al Centre Catòlic també era molt magra. Tot aquest sistema de sociabilitat ignorava els seus orígens. El que agradava més llavors a les persones considerades intel·ligents de Palafrugell era fer ressopó, pels voltants de les dotze de la nit. Un excel·lent bistec amb patates i dues fulles d'enciam, cafè i conyac. Aquesta situació mantenia la conversa una hora i mitja. No es podia demanar més.

L'endemà de la festa major, anàvem a Calella —exactament al Canadell, que n'és un barri. Ho trobàvem tot magnífic. Tot havia estat fet pel senyor Casadevall i Paperes, que fou un dels primers estiuejants. Era un barri molt simple ocupat per les famílies benestants de Palafrugell. Tenia una platja davant i la roca del Barret, on no hi havia mai ningú i era una meravella. Les famílies es criticaven entre elles, però no passava res. Hi trobàvem una casa modesta però que ho contenia tot; un sotan sobre la platja amb un gussi que es deia: «Nuestra Señora del Carmen, una àncora pintada de vermell per a fondejar l'embarcació i alguns estris de pesca, cordes i draps de veles. Tot plegat m'entusiasmava. M'agradava de pescar i no en sabia. Volia nedar i no ho feia mai bé. Hissava una vela i no sabia el vent que feia. M'agradava de capbussar-me d'una roca a l'altra i sempre estava a punt de rebre un xoc al cap d'un roc que no veia. Per resumir: era un ignorant total, no sabia res de res, degué ser per això que m'agradava tant. I és per aquesta raó que estic agraït al senyor Manuel Jubert, al senyor Pere Jubert i a l'Hermós que em precisaren d'on ve el vent. Jo era un ignorant decisiu, però la ignorància és la porta de tots els prodigis. Quan l'Hermós em digué el que era el penyal, que és un vent que baixa de la penya quan el garbí s'ha fos (el garbí, amb bon temps, a l'estiu, a les set a dormir) i que permeté, afamats i somnolents com estàvem, fondejar a l'Escala i arribar a l'establiment del senyor Arquímedes, vaig considerar que aquell home sabia on era. Jo ho he sabut rarament. De vegades penso en aquell vers del Dante que sentí al Purgatori una veu femení, que li digué:

Ricordate da me, che son La Pia...

(*) Aquest article de Josep Pla, «Viure a l'Empordà» és inèdit i serà publicat en el darrer volum de l'Obra Completa del nostre escriptor que es titularà «DARRERS ESCRITS». Pla va escriure aquest text, que tan grat li era, possiblement a principis de 1980. L'Empordà era la seva terra i no es cansava mai d'escriure i repetir records i paisatges d'aquest petit món meravellós de la comarca gironina.

Agraïm a Josep Vergés, d'Edicions Destino, que ens hagi permès de publicar aquest text tan característic dins l'obra de Josep Pla i al mateix temps reproduir l'escript original que acompanya l'article.

Josep Pla amb un pescador de l'Escala.

Jo diria a l'Hermós: «Vós, que ja sou mort, recordeu-vos de mi, pregueu per mi!».

Després d'una llarga navegació, vaig tornar a Calella. Feia anys i ho vaig trobar tot canviat. Les platges eren plenes de gent, no s'hi podia passar sense trepitjar una o altra pell; la quantitat de vaixells fondejats no té fi ni compte. Per mi era una cosa mai vista. Calella havia augmentat de volum i havia emprès una gran marxa. El meu nebot em portà a veure Calella des del mar: em semblà una indescriptible meravella. Prodigios habitatge i paisatge circumdant, increïble!

Aquest fet em portà a pensar en el que podria ser aquest litoral. Per a la joventut és admirable, com ja ho he escrit repetidament. És l'estiueig, extraordinari afer! Però, ¿no podria ser, també, un hivernacle per a la gent d'edat? Jo ja tinc algun any i potser en faré algun més. En l'adolescència, l'estiu és una meravella, però per a la gent de més edat, ¿no es podria con-

vertir en un hivernatge agradable i positiu? He pensat en la Côte d'Azur, de França. En aquella costa, que més o menys conec, l'estiu és important, multitudinari, però també ho és a l'hivern. Hi va molta gent, de tot el món, a l'hivern. La festa més gran de Niça és el Carnaval, que es produeix el mes de febrer. El nostre litoral té condicions òptimes per a convertir-se en una estació d'hivern. El nostre litoral que a l'hivern és dominat pel mestral del Canigó, té una situació visible, i és que molts llocs tenen un resguard d'aquests vents fenomenals, amb el fred que produeixen. Cadaqués és resguardat. Roses, també. Roses té un poble d'holandesos retirats, resguardat, fins on és possible. L'Empúria Brava, menys. L'Escala, de cara gens, però el que no és de cara es defensa. L'Estartit, sí. Les cales de Begur, n'hi ha d'obertes i altres que tenen defensa. Sa Tuna, una mica. Fornells, prodigiós espai, probablement el més prodigiós d'aquest litoral. De les cales de Palafrugell, Tamaríu, Llafranc, Calella, són resguardats. De la gol-

A l'hivern, poden passar dies prodigiosament clars i assolellats. Les minves de gener, ¿voleu una situació climàtica més sensacional? En els llocs de mar, és el moment de menjar garotes amb pa blanc i vi negre; per sobre els rocs del coster, divertir-se i alguns enamorar-se. N'hi ha que s'enamoren i altres gens. Enamorar-se. Es una pura meravella. ¿Les dones, per als homes, són indispensables? Quan jo era jove, no ho creia; ara que sóc vell, n'estic seguríssim. M'he equivocat. Els homes s'enamoren de les dones més a l'hivern que a l'estiu. A l'estiu, tota cuca viu. L'hivern és més complicat, és més necessari l'indispensable. L'hivern suscita l'amor, que és una escalfor i una lluita contra el tedi, indiscutible. De la naturalesa que tenim davant, ningú no sap res. Si en sabem alguna cosa, és el clima, que és clima, que és l'única cosa que es projecta sobre les nostres espatlles. Sabem la direcció dels vents, si plou o fa sol, si fa una pedregada o està en calma, si hi ha humitat o secada. El clima és incert, variat i divertit. Puja i baixa. Poden passar dies molt dolents. Així, val més acostar-se a un foc qualsevol o anar a un cafè i fer tertúlia i escalfar-se. Ara, en els indrets de la

costa resguardats, no hi ha res insuperable. Tenim tres classes de vent del nord; el pitjor és el mestral.

La primavera sol ser curta; però, com que després de l'equinocci de l'estació els arbres, les herbes i els cultius verdegem, tot sembla canviat. Les criatures rodolen sobre les herbes dels marges i tot sembla canviat.

Després arriba l'estiu i llavors s'entra, en aquest país de tant de turisme, en una situació no gaire agradable ni pel clima ni per les multituds que hi ha.

JOSEP PLA